

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Шифр та назва спеціальності	053 Психологія
Назва освітньо-професійної програми	Психологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Факультет	Бізнесу та соціальних комунікацій
Кафедра	Психології та педагогіки
Статус навчальної дисципліни	ОЗ13 ОПП «Психологія»
Форма навчання	Денна

Викладач

Хмель Наталія Дмитрівна
hmelnatalia3@gmail.com

Доцент кафедри педагогіки, психології та лінгводидактики,
Кандидат психологічних наук

Загальна інформація про дисципліну

Анотація до дисципліни

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» знайомить здобувачів із сутністю теоретичних вітчизняних та зарубіжних теорій, концепцій щодо закономірностей психічного розвитку на різних вікових етапах онтогенезу, методами діагностики психіки та особистості відповідно віку, сутністю вікових криз особистості та шляхи їх подолання; навичками психологічного аналізу індивідуально-психологічних відмінностей у розвитку особистості на кожному віковому етапі, діагностикою психічних процесів та різних сфер особистості (самосвідомість, мотивація тощо) із врахуванням вікових особливостей, аналізом кризових

	вікових періодів розвитку та їх психологічним змістом, засвоєнням основних методів здійснення психологічного аналізу конфліктних ситуацій, пов'язаних з кризовими періодами розвитку особистості, оволодінням технологією підвищення рівня психологічної культури, оволодінням навичками постановки і вирішення дослідницьких завдань в галузі вікової психології.
Мета дисципліни	- оволодіння студентами системою теоретичних знань про основні закономірності та динаміку психічного розвитку індивіда у різні вікові періоди онтогенезу, розуміння особливостей розвитку психіки та особистості на кожному віковому етапі, змістових характеристик психологічного віку, ознайомлення із сутністю вітчизняних та зарубіжних теорій, концепцій психічного розвитку.
Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна	<p><i>Загальні компетентності (ЗК)</i></p> <p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, ЗК9. Здатність працювати в команді.</p> <p><i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)</i></p> <p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p>
Результати навчання	застосовування одержаних знань в практичній діяльності, вирішування психологічних завдань, аналіз психологічно значущих ситуацій та інших фактів у професійній діяльності; - вміння визначати, аналізувати та поєднувати інформацію з різних джерел; - набуття професійної етичної поведінки, дотримання академічної та професійної доброчесності..
Обсяг дисципліни	Загальний обсяг дисципліни: 5 кредитів /150 год. ЄКТС. Для денної форми навчання: лекції – 30 годин, практичні заняття –20 годин, самостійна робота – 100 годин.
Форма підсумкового контролю	Екзамен
Терміни викладання дисципліни	Дисципліна викладається у 3-му семестрі (1–18 тижні)

Програма дисципліни

<p>Тема 1.</p>	<p>Предмет та структура вікової психології. Вікова психологія як галузь загальної психології. Місце та роль вікової психології в системі психологічних знань. Поняття про розвиток. Основні форми розвитку – філогенез та онтогенез. Сфери розвитку – психофізична, когнітивна, соціальна. Галузі вікової психології: дитяча психологія, психологія дошкільника, психологія молодшого школяра, психологія підлітка, психологія юнацтва, акмеологія, геронтопсихологія. Зв'язок вікової психології з іншими науками: загальною психологією, педагогікою, філософією, фізіологією, соціологією, культурологією. Методологічні принципи вікової психології. Предмет і об'єкт вікової психології. Основні проблеми вікової психології як науки.</p>
<p>Тема 2.</p>	<p>Методи вивчення психічного розвитку дитини. Характеристика методів вивчення психологічних фактів. Вимоги до методу спостереження у віковій психології. Карточки розвитку дитини. Особливості методу експерименту у віковій психології. Структура та етапи психологічного експерименту. Позитивні сторони та недоліки методу тестів. Проективні методи в структурі методів дослідження вікової психології. Метод бесіди та його особливості. Біографічний, близнюковий методи, метод аналізу продуктів діяльності та їх роль у вивченні розвитку психіки дитини.</p>
<p>Тема 3.</p>	<p>З історії розвитку вікової психології. Основні теоретичні підходи до розуміння психічного розвитку людини – біогенетичний та соціогенетичний. Теорії рекапітуляції С. Хола та Гетчінсона. Психоаналітичний підхід до розвитку дитини З. Фрейда. Стадії психосексуального розвитку та їх характеристика: оральна стадія, анальна стадія, фалічна, латентна, геніальна. Представленість соціогенетичного підходу в концепції Е. Еріксона (характеристика восьми стадій життя людини). Virішені та невирішені кризи, механізми вирішення криз, сильні сторони особистості. Основні положення культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського. Поняття соціальної ситуації розвитку, психологічного новоутворення, зони найближчого розвитку, сензитивного періоду.</p>
<p>Тема 4.</p>	<p>Динаміка та закономірності психічного розвитку людини. Основні закономірності психічного розвитку. Компенсація і пластичність. Психічний розвиток та формування особистості людини. Умови психічного розвитку – історичнообумовлені, природні, соціальні. Поняття факторів психічного розвитку – спадковість, середовище, активність. Принцип реактивності, принцип активності. Взаємодія</p>

біологічного та соціального факторів. Закономірності розвитку психіки — нерівномірність та гетерохронність, нестійкість, сензитивність, кумулятивність. Принципи розвитку психіки – стійкої динамічної нерівноваги, взаємодії тенденцій до збереження і змін, диференціації та інтеграції, єдності.

Тема 5. Вікова періодизація розвитку психіки.

Етапи психологічного розвитку дитини. Механізм психічного розвитку дитини – соціальна ситуація розвитку; провідна діяльність; криза розвитку; психологічне новоутворення. Концепція психічного розвитку Д. Б. Ельконіна. Дві групи діяльностей — дитина-суспільний предмет, дитина-суспільна людина: безпосередньо-емоційне спілкування, предметноманіпулятивна діяльність, сюжетно-рольова гра, навчання, інтимно-особистісне спілкування, навчально-професійна діяльність. Поняття віку в психології. Критерії вікової періодизації. Вік, фізичний та психічний розвиток. Вікові та індивідуальні особливості особистості. Індивідуальні особливості на різних етапах психічного розвитку.

Тема 6. Пренатальний період. Психічний розвиток дитини у період новонародженості (0-2 міс.)

Пренатальний розвиток. Загальна характеристика. Фази пренатального розвитку. Період новонародженості (0-2 місяці). Криза новонародженості.

Тема 7. Психічний розвиток дитини в немовлячому віці (2 місяці – 1 рік)

Соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність немовляти. Розвиток у немовляти сприйняття. Розпізнавання немовлям інформації. Виокремлення немовлям категорій. Розвиток у немовляти пам'яті. Криза першого року життя.

Тема 8. Психічний розвиток дитини в ранньому віці (1–3 роки)

Новоутворення дітей раннього віку. Соціальна ситуація в ранньому віці. Провідна діяльність дитини в ранньому віці. Розвиток психічних функцій в ранньому віці. Мова. Особливості розвитку особистості дитини в період від 1 до 3 років. Самосвідомість. Криза трьох років.

Тема 9. Психічний розвиток дитини в дошкільному віці (3-7 років)

Соціальна ситуація розвитку. Анатомо-фізіологічні особливості дитини дошкільного віку. Гра як провідна діяльність дитини у дошкільному віці. Сенсорний розвиток. Розумовий розвиток дошкільника. Особливості розвитку особистості дитини в період від 3 до 7 років. Новоутворення дітей дошкільного віку. Криза семи років.

Тема 10.	<p>Психологічні особливості розвитку молодшого школяра (7-11 років) Психофізіологічний розвиток дитини молодшого шкільного віку. Навчання як провідна діяльність молодшого школяра. Місце гри в житті дітей молодшого шкільного віку. Новоутворення дітей молодшого шкільного віку. Розвиток та формування самосвідомості. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра. Особливості пізнавальної сфери молодшого школяра.</p>
Тема 11.	<p>Психологія підлітка (11-15 років) Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Провідна діяльність підлітка. Новоутворення підліткового віку. Розвиток самосвідомості в підлітковому віці. Розвиток спонукальної (мотиваційної) сфери підлітка. Педагогічно занедбані підлітки. Криза 13 років.</p>
Тема 12.	<p>Психологія ранньої і зрілої юності. Соціальна ситуація в період юності. Особливості фізичного розвитку. Характеристика учбово-професійної діяльності старшокласників. Формування особистості старшокласника. Розвиток самосвідомості. Емоційний розвиток. Світогляд, переконання, мотивація. Особливості спілкування у ранній юності. Особливості розумової діяльності у старшокласників. Психологічні особливості формування професійних інтересів, нахилів і здібностей у старшокласників. Загальна характеристика періоду зрілої юності.</p>
Тема 13.	<p>Психологія ранньої і зрілої дорослості. Загальна характеристика дорослості. Періодизація психічного розвитку дорослої людини. Розвиток психічних процесів у період дорослості. Загальна характеристика раннього дорослого віку. Особливості розвитку особистості раннього дорослого віку. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.</p>
Тема 14.	<p>Особливості психічного розвитку в період старіння. Старість як етап онтогенезу. Самосвідомість в період старості. Особливості життєдіяльності людини у старості. Мотивація. Емоційна сфера людини у старості. Особливості пізнавальних процесів у старості. Фізіологічні обмеження і особливості поведінки людей похилого віку. Особистість і здоров'я старих людей.</p>

Тема 15.**Життєвий шлях людини як особистості.**

Психічне здоров'я в пізньому віці. Криза передпенсійного та після пенсійного періодів. Суїцидальність у похилому віці. Психологічна готовність до старості. Страх смерті. Реалії існування людини між народженням та смертю. Від таємниць дитинства та мудрості старості. Особистість як носій духовності. Почуття задоволення життям та мотиваційне здоров'я. Мотивація взаємин сімейних, з онуками, з братами і сестрами. Адаптивний (продуктивний) і не адаптивний процеси старіння. Смерть і помирання. Страх смерті. Етапи помирання за Кюблер-Росс: заперечення, гнів, торг, депресія, прийняття. Галюцинації помираючих та посмертні переживання. Добровільний відхід з життя. Активна і пасивна евтаназія.

Список рекомендованих джерел

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб./ О. Г. Видра. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 111 с.
2. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : курс лекцій : навч. посіб. / В. П. Кутішенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 125 с.
3. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: навч. посіб. /В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К.: Каравела, 2009. – 448 с.
4. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб./М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с. Електронний ресурс [https://pidru4niki.com/16990923/psihologiya/vikova_psihologiya]
5. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипченко та ін. – К: Каравела, 2017. – 400 с.

Інформація про консультації

Щовівторка у вересні-грудні 2023 року з 11⁰⁰ до 12⁰⁰ год., ауд. 322

Загальна схема оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою		Нарахування балів	Бали нараховуються таким чином:
		для іспиту	для заліку		Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється
90-100	А	Відмінно	зараховано		за 100-бальною шкалою і становить: за поточну
82-89	В	Добре			

74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

успішність (участь у практичних заняттях, виконання практичних завдань та контрольних робіт) – до 60 балів, за результати екзамену – до 40 балів.

Політика опанування дисципліни

Відвідування: Здобувачі вищої освіти самостійно планують відвідування лекційних занять, що проводяться в межах дисципліни. Присутність на практичних заняттях та контрольних заходах (екзамен/залік) є обов'язковою. При проведенні занять в онлайн режимі, присутність здобувача враховується у разі відкритого вікна.

Дотримання принципів академічної доброчесності: Підготовка усіх завдань, письмових робіт і т. ін., що виконуються в межах дисципліни, здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно, на засадах академічної доброчесності. Викладач має право для перевірки робіт застосовувати програму **Unicheck**.